

Accounting basics: concepts, conventions and the accounting process

ఉచిత నోట్స్ PDF · 2 నోట్స్ · 25 Oct 2026

Medha AI ఉచిత స్టడీ మెటీరియల్. మీ పరీక్షకు నోట్స్, ప్రాక్టీస్, మాక్ టెస్టులు, పాత పేపర్ల కోసం **app.medhaai.in** లో ఉచితంగా మొదలుపెట్టండి.

1. అకౌంటింగ్: అర్థం, వినియోగదారులు, అకౌంటింగ్ భావనలు, సాంప్రదాయాలు
2. అకౌంటింగ్ ప్రక్రియ: అకౌంటింగ్ ఈక్వేషన్, డబుల్ ఎంట్రీ, ఖాతాల రకాలు, డెబిట్-క్రెడిట్ సూత్రాలు

1 అకౌంటింగ్: అర్థం, వినియోగదారులు, అకౌంటింగ్ భావనలు, సాంప్రదాయాలు

అకౌంటింగ్ ఒక వ్యాపార సంస్థ డబ్బు లావాదేవీలను నమోదు చేసి, వర్గీకరించి, సంక్షిప్తీకరించి, ఫలితాలను వాటి వినియోగదారులకు తెలియజేస్తుంది. ఉమ్మడి భావనలు (ఊహలు), సాంప్రదాయాలు (ఆచారాలు) ఆ నివేదికలను విశ్వసనీయంగా, పోల్చదగినవిగా చేస్తాయి.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- **అకౌంటింగ్ (accounting):** ఆర్థిక స్వభావం గల లావాదేవీలను (transactions) డబ్బు రూపంలో **నమోదు చేయడం, వర్గీకరించడం, సంక్షిప్తీకరించడం**, ఫలితాలను **వ్యాఖ్యానించడం** అనే కళ (అమెరికన్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ అకౌంటెంట్స్ (American Institute of Accountants), ఇప్పటి ఏఐసీపీఏ (AICPA), 1941). ఏఏఏ (AAA) (1966) దీనిని ఆర్థిక సమాచారాన్ని గుర్తించడం, కొలవడం, వినియోగదారులకు **తెలియజేయడం** అని నిర్వచించింది.
- **బుక్ కీపింగ్ (book-keeping)** = నమోదు చేయడం, వర్గీకరించడం (గుమస్తా స్థాయి పని). **అకౌంటింగ్** = బుక్ కీపింగ్ + సంక్షిప్తీకరణ, విశ్లేషణ, వ్యాఖ్యానం. **అకౌంటెన్సీ (accountancy)** = మొత్తం జ్ఞాన శాఖ.
- **డబుల్-ఎంట్రీ విధానానికి పితామహుడు: లూకా పాసియోలి (Luca Pacioli)**, ఇటలీ, గ్రంథం సుమ్మా డి అరిథ్మెటికా (Summa de Arithmetica) (1494).
- **శాఖలు:** ఆర్థిక అకౌంటింగ్ (financial accounting) (బయటివారికి గత ఫలితాలు), కాస్ట్ అకౌంటింగ్ (cost accounting) (యూనిట్ కు వ్యయం, వ్యయ నియంత్రణ), మేనేజ్మెంట్ అకౌంటింగ్ (management accounting) (నిర్వాహకుల నిర్ణయాలకు సమాచారం).
- **వినియోగదారులు:**
 - అంతర్గత: యజమానులు, యాజమాన్యం, ఉద్యోగులు;
 - బాహ్య: రుణదాతలు (creditors), సరఫరాదారులు, బ్యాంకులు, రుణాలిచ్చేవారు, పెట్టుబడిదారులు, ప్రభుత్వం, పన్ను అధికారులు, వినియోగదారులు (కస్టమర్లు), పరిశోధకులు, ప్రజలు.
- **అకౌంటింగ్ భావనలు (accounting concepts) (ఊహలు/సూత్రాలు):** వ్యాపార సంస్థ భావన, మానిటరీ మెజర్మెంట్ కాన్సెప్ట్, గోయింగ్ కన్సర్న్ భావన, అకౌంటింగ్ కాల భావన, కాస్ట్ కాన్సెప్ట్ (చారిత్రక వ్యయం), ద్వంద్వ రూప భావన, రాబడి గుర్తింపు భావన (realisation), అక్రూవల్ కాన్సెప్ట్, జతపరిచే భావన (matching).
- **అకౌంటింగ్ సాంప్రదాయాలు (accounting conventions) (ఆచారాలు):** స్థిరత్వం (consistency), పూర్తి సమాచారాన్ని వెల్లడి చేయడం (full disclosure), ప్రాముఖ్యత (materiality), సంప్రదాయవాదం (conservatism) (ముందు జాగ్రత్త).
- **ఏఎస్ 1 (AS 1) (ఐసీఏఐ (ICAI)) ప్రాథమిక అకౌంటింగ్ ఊహలు:** గోయింగ్ కన్సర్న్, స్థిరత్వం, అక్రూవల్. విధానాల ఎంపికలో పరిగణనలు: ముందు జాగ్రత్త (prudence), రూపం కంటే సారానికి ప్రాధాన్యం (substance over form), ప్రాముఖ్యత.
- **భారతదేశంలో ప్రమాణాలు రూపొందించే సంస్థలు:** ఐసీఏఐ అకౌంటింగ్ స్టాండర్డ్స్ బోర్డు (1977లో ఏర్పాటు) ఏఎస్లను జారీ చేస్తుంది; **ఇండి ఏఎస్ (Ind AS)** (ఐఎఫ్ఆర్ఎస్ (IFRS)తో సమన్వయం చేసినవి) **కార్పొరేట్ వ్యవహారాల మంత్రిత్వ శాఖ** నోటిఫై చేస్తుంది, **2016 ఏప్రిల్ 1** నుంచి దశలవారీగా అమలు.
- **జీఏఏపీ (GAAP):** సాధారణంగా ఆమోదించబడిన అకౌంటింగ్ సూత్రాలు (Generally Accepted Accounting Principles), వృత్తి నిపుణులు పాటించే నియమాలు, ఆచారాలు.

వివరణ

తొమ్మిది భావనలు, ఒక్కొక్కటి పుస్తకాలలో ఏమి సూచిస్తుందో

భావన	అర్థం	పుస్తకాలపై ప్రభావం
వ్యాపార సంస్థ భావన	వ్యాపారం దాని యజమాని నుంచి వేరు	యజమాని మూలధనం (capital) వ్యాపారానికి ఒక లయబిలిటీ (liability); వ్యక్తిగత వాడకం సొంతవాడకాలు (drawings)
మానిటరీ మెజర్మెంట్ కాన్సెప్ట్	డబ్బులో కొలవగలిగే ఘటనలు మాత్రమే నమోదు అవుతాయి	సిబ్బంది నైపుణ్యం, సమ్మె లేదా డైరెక్టర్ల మధ్య గొడవ నమోదు కావు
గోయింగ్ కన్సర్న్స్ భావన	వ్యాపారం ఊహించదగిన భవిష్యత్తు వరకు కొనసాగుతుంది	స్థిర ఆస్తులు (fixed assets) అమ్మకపు విలువ వద్ద కాకుండా వ్యయం మైనస్ తరుగుదల (depreciation) వద్ద
అకౌంటింగ్ కాల భావన	వ్యాపార జీవితాన్ని కాలాలుగా (సాధారణంగా ఒక సంవత్సరం) విభజిస్తారు	ప్రతి సంవత్సరం లాభం లెక్కిస్తారు; భారతదేశంలో ఏప్రిల్ 1 నుంచి మార్చి 31
కాస్ట్ కాన్సెప్ట్	అసెట్స్ (assets) చెల్లించిన ధర వద్ద నమోదు అవుతాయి	₹5,00,000కు కొన్న భూమి ఇప్పుడు ఎక్కువ విలువ చేసినా ₹5,00,000 వద్దనే ఉంటుంది
ద్వంద్వ రూప భావన	ప్రతి లావాదేవీకి రెండు సమాన అంశాలు ఉంటాయి	అసెట్స్ = లయబిలిటీస్ + మూలధనం; డబుల్ ఎంట్రీ
రాబడి గుర్తింపు భావన	వస్తువులు లేదా సేవలు కొనుగోలుదారుకు చేరినప్పుడు రాబడి ఆర్జితమవుతుంది	ఆర్డర్ వచ్చినప్పుడు కాదు, నగదు వచ్చినప్పుడు మాత్రమే కాదు
అక్రూవల్ కాన్సెప్ట్	ఆదాయం, ఖర్చులు ఆర్జించినప్పుడు లేదా ఏర్పడినప్పుడు నమోదు అవుతాయి	చెల్లించవలసిన, ముందుగా చెల్లించిన అంశాలను సర్దుబాటు చేస్తారు
జతపరిచే భావన	ఒక కాలపు ఖర్చులను అదే కాలపు రాబడితో జతపరుస్తారు	అమ్మిన సరుకు వ్యయాన్ని అమ్మకాలతో (sales) జతపరుస్తారు

నాలుగు సాంప్రదాయాలు

- **స్థిరత్వం:** ఏటా అదే పద్ధతి (ఉదాహరణకు స్థిరవాయిదాల పద్ధతిలో తరుగుదల), తద్వారా ఫలితాలను పోల్చవచ్చు. తగిన కారణం ఉంటేనే మార్పు అనుమతిస్తారు, దాని ప్రభావంతో సహా వెల్లడించాలి.
- **పూర్తి సమాచారాన్ని వెల్లడి చేయడం:** ముఖ్యమైన సమాచారమంతా ఖాతాలలో లేదా నోట్స్లో చూపాలి (ఆకస్మిక బాధ్యతలు (contingent liabilities), సరుకు విలువ కట్టే పద్ధతి).
- **ప్రాముఖ్యత:** వినియోగదారు నిర్ణయాన్ని ప్రభావితం చేయలేనంత చిన్న అంశాలను విడిగా చూపనవసరం లేదు, కఠినంగా పాటించనవసరం లేదు (₹150 విలువైన స్టేప్లర్ను అసెట్గా చూపకుండా ఖర్చుగా రద్దు చేస్తారు).
- **సంప్రదాయవాదం (ముందు జాగ్రత్త):** "రాబోయే లాభాన్ని ఊహించవద్దు, కానీ సాధ్యమైన అన్ని నష్టాలకు ఏర్పాటు చేయండి". సరుకు (stock) విలువను **వ్యయం లేదా నికర వసూలు విలువ (net realisable value), ఏది తక్కువైతే అది** వద్ద కడతారు; సంశయాత్మక బాకీలకు ఏర్పాటు (provision for doubtful debts) చేస్తారు.

ఉదాహరణ 1 (సంప్రదాయవాదం). ముగింపు సరుకు (closing stock) వ్యయం ₹50,000; ఇప్పుడు దానిని ₹46,000కు మాత్రమే అమ్మగలరు. దానిని ఏ విలువ వద్ద చూపుతారు? సాధన. వ్యయం (50,000), వసూలు విలువ (46,000)లో తక్కువది.

సమాధానం: ₹46,000

ఉదాహరణ 2 (అక్రూవల్). ఒక సంస్థ నెలకు ₹10,000 జీతం చెల్లిస్తుంది. మార్చి 31 నాటికి సంవత్సరానికి ₹1,10,000 చెల్లించింది; మార్చి జీతం చెల్లించలేదు. సంవత్సరపు జీతం ఖర్చు ఎంత? సాధన. ఖర్చు అది ఏర్పడిన సంవత్సరానికి చెందుతుంది: $12 \times 10,000$. చెల్లించిన నగదు (₹1,10,000) ప్రమాణం కాదు. **సమాధానం: ₹1,20,000**, ₹10,000ను చెల్లించవలసిన జీతంగా (ఒక లయబిలిటీ) చూపుతారు.

ఉదాహరణ 3 (రాబడి గుర్తింపు). ఆర్డర్ మార్చి 25న వచ్చింది, సరుకు ఏప్రిల్ 5న అందజేశారు, నగదు ఏప్రిల్ 20న వచ్చింది; సంవత్సరం మార్చి 31తో ముగుస్తుంది. అమ్మకాన్ని ఏ సంవత్సరంలో నమోదు చేస్తారు? సాధన. సరుకు కొనుగోలుదారుకు చేరినప్పుడు రాబడి గుర్తింపు జరుగుతుంది. **సమాధానం: ఏప్రిల్ 1న మొదలయ్యే సంవత్సరం (ఏప్రిల్ 5న అందజేత)**

అకౌంటింగ్ సమాచారాన్ని ఉపయోగకరంగా చేసే **గుణాత్మక లక్షణాలు: విశ్వసనీయత, సంబంధితత, అవగాహనా సౌలభ్యం, పోల్చదగినతనం.**

లోతైన విశ్లేషణ

- **భావనా లేక సాంప్రదాయమా?** భావనలు ఖాతాలను నిర్మించే ప్రాథమిక ఊహలు; సాంప్రదాయాలు ఆచరణతో పెరిగిన ఆచారాలు. పాఠ్యపుస్తకాలు పేరులో తేడా చూపుతాయి (కొన్ని అన్నింటినీ "సూత్రాలు" అంటాయి), కాబట్టి ప్రామాణిక బీకామ్ సిలబస్ లో ఆ అంశం ఏ జాబితాకు చెందుతుందో దాని ప్రకారం సమాధానం ఇవ్వండి: స్థిరత్వం, వెల్లడి, ప్రాముఖ్యత, సంప్రదాయవాదం **సాంప్రదాయాలు.**
- **సూత్రాల మధ్య సంఘర్షణలు.**
 - సంప్రదాయవాదం vs స్థిరత్వం: ఒక సంవత్సరంలో వ్యయం లేదా మార్కెట్ విలువలో తక్కువ దానికి మారడం పోలికను దెబ్బతీస్తుంది; మార్పును వెల్లడించాలి.
 - వ్యయం vs సంబంధితత: చారిత్రక వ్యయాన్ని ధృవీకరించవచ్చు కానీ ద్రవ్యోల్బణంలో అది ప్రస్తుత విలువకు చాలా దూరంగా ఉండవచ్చు; అందుకే ద్రవ్యోల్బణ అకౌంటింగ్, సరసమైన విలువ (fair value) (ఇండే ఏఎస్ కింద) ఉన్నాయి.
 - అక్రూవల్ vs నగదు: అక్రూవల్ నిజమైన లాభాన్ని చూపుతుంది; నగదు ఆధారం సరళమైనది, కొందరు వృత్తి నిపుణులు, చిన్న వర్తకేతర సంస్థలు దీనిని వాడతాయి.
- **గోయింగ్ కన్సర్న్స్ విఫలమవుతుంది** వ్యాపారాన్ని మూసివేయబోతున్నప్పుడు: అప్పుడు అసెట్స్ ను వసూలు విలువల వద్ద చూపుతారు, ముందుగా చెల్లించిన ఖర్చులకు (prepaid expenses) విలువ లేకపోవచ్చు.
- **వ్యాపార సంస్థ భావన, చట్టం.** ఏకవ్యక్తి వ్యాపారంలో చట్టం యజమానిని, వ్యాపారాన్ని వేరు చేయదు, కానీ అకౌంటింగ్ వేరు చేస్తుంది. కంపెనీ చట్టపరంగా కూడా ప్రత్యేక వ్యక్తి.
- **అకౌంటింగ్ విధానాలు:** డబుల్-ఎంట్రీ విధానం (double entry system) (పూర్తి విధానం, కంపెనీలు వాడతాయి), సింగిల్ ఎంట్రీ విధానం (single entry system) (చిన్న వ్యాపారుల అసంపూర్ణ రికార్డులు; సింగిల్ ఎంట్రీ నోట్ చూడండి). **ఆధారాలు:** నగదు ఆధారం, అక్రూవల్ (మర్కంటైల్) ఆధారం, మిశ్రమ ఆధారం. కంపెనీల చట్టం, 2013 (సెక్షన్ 128) ప్రకారం కంపెనీలు అక్రూవల్ ఆధారాన్ని పాటించాలి.
- **ఆర్థిక అకౌంటింగ్ పరిమితులు:** చారిత్రక వ్యయం, డబ్బులో కొలవగలిగేవి మాత్రమే (సిబ్బంది నాణ్యతను పట్టించుకోదు), అంచనాలు (తరుగుదల, ఏర్పాట్లు (provisions)), విండో డ్రెస్సింగ్ (window dressing) (ఖాతాలను మెరుగుగా చూపడం) సాధ్యమే.

ఉదాహరణ 4. ఒక వర్తకుడు దుకాణం నగదు నుంచి చెల్లించిన తన ఇంటి అద్దెను వ్యాపార ఖర్చుగా నమోదు చేస్తే ఏ సూత్రం ఉల్లంఘించబడుతుంది? (a) మానిటరీ మెజర్మెంట్ (b) వ్యాపార సంస్థ (c) గోయింగ్ కన్సర్న్స్ (d) జతపరచడం సాధన. యజమాని వ్యక్తిగత ఖర్చును సొంతవాడకాలుగా పరిగణించాలి. **సమాధానం: (b) వ్యాపార సంస్థ భావన**

ఉదాహరణ 5. ₹2,00,000కు కొన్న యంత్రానికి ఈ రోజు పునఃవిక్రయ విలువ ₹1,20,000. సంస్థ దానిని వాడుతూనే ఉంటుంది, వ్యయం మైనస్ తరుగుదల వద్ద చూపుతుంది. దీనిని సమర్థించే భావన ఏది? సాధన. సంస్థ కొనసాగుతుందని భావిస్తారు, కాబట్టి పునఃవిక్రయ విలువ సంబంధితం కాదు. **సమాధానం: గోయింగ్ కన్సర్న్స్ భావన** (కాస్ట్ కాన్సెప్ట్ దీనికి తోడ్పడుతుంది)

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

X "బుక్ కీపింగ్, అకౌంటింగ్ ఒకటే." ✓ బుక్ కీపింగ్ కేవలం **నమోదు** దశ; అకౌంటింగ్ సంక్షిప్తీకరించి, **వ్యాఖ్యానిస్తుంది** కూడా.

X "సంప్రదాయవాదం అంటే ఊహించిన లాభాలను ముందుగానే నమోదు చేయడం." ✓ దాని అర్థం ఊహించిన లాభాలు వద్దు, కానీ సాధ్యమైన అన్ని నష్టాలకు ఏర్పాటు చేయాలి.

X "సరుకు విలువను మార్కెట్ ధర వద్ద కడతారు." ✓ వ్యయం లేదా నికర వసూలు విలువ, ఏది తక్కువైతే అది వద్ద.

X "ఆర్డర్ వచ్చినప్పుడు రాబడిని గుర్తిస్తారు." ✓ వస్తువులు లేదా సేవలు కొనుగోలుదారుకు చేరినప్పుడు (రాబడి గుర్తింపు).

X "ఏఎస్ 1 ప్రాథమిక ఊహలు వ్యాపార సంస్థ, మానిటరీ మెజర్మెంట్, వ్యయం." ✓ అవి గోయింగ్ కన్సర్న్, స్థిరత్వం, అకృవల్.

X "యజమానే వ్యాపారానికి సొంతదారు కాబట్టి మూలధనం లయబిలిటీ కాదు." ✓ వ్యాపార సంస్థ భావన ప్రకారం వ్యాపారం యజమానికి మూలధనాన్ని బాకీ ఉంటుంది.

X "డబుల్ ఎంట్రీని ఆడమ్ స్మిత్ ప్రవేశపెట్టాడు." ✓ లూకా పాసియోలి, 1494.

త్వరిత పునశ్చరణ

- అకౌంటింగ్: నమోదు, వర్గీకరణ, సంక్షిప్తీకరణ, వ్యాఖ్యానం (డబ్బు రూపంలో).
- బుక్ కీపింగ్ = నమోదు భాగం మాత్రమే.
- లూకా పాసియోలి, సుమ్రా, 1494: డబుల్ ఎంట్రీ.
- భావనలు: వ్యాపార సంస్థ, మానిటరీ మెజర్మెంట్, గోయింగ్ కన్సర్న్, కాలం, వ్యయం, ద్వంద్వ రూపం, రాబడి గుర్తింపు, అకృవల్, జతపరచడం.
- సాంప్రదాయాలు: స్థిరత్వం, పూర్తి వెల్లడి, ప్రాముఖ్యత, సంప్రదాయవాదం.
- ఏఎస్ 1 ఊహలు: గోయింగ్ కన్సర్న్, స్థిరత్వం, అకృవల్.
- సంప్రదాయవాదం: సరుకు విలువ వ్యయం, ఎన్ఆర్వీలో తక్కువది; నష్టాలకు ఏర్పాటు.
- అకృవల్: ఖర్చు చెల్లించినప్పుడు కాదు, ఏర్పడినప్పుడు.
- జతపరచడం: అదే కాలపు రాబడితో వ్యయాలను జతపరచడం.
- భారతీయ సంవత్సరం: ఏప్రిల్ 1 నుంచి మార్చి 31; ఇండీ ఏఎస్ 2016 ఏప్రిల్ 1 నుంచి.

2 అకౌంటింగ్ ప్రక్రియ: అకౌంటింగ్ ఈక్వేషన్, డబుల్ ఎంట్రీ, ఖాతాల రకాలు, డెబిట్-క్రెడిట్ సూత్రాలు

ప్రతి లావాదేవీకి రెండు సమాన పక్షాలు ఉంటాయి (డబుల్ ఎంట్రీ), కాబట్టి అసెట్స్ = లయబిలిటీస్ + మూలధనం ఎప్పుడూ నిలుస్తుంది; ప్రతి పక్షం ఏదో ఒక ఖాతాలో డెబిట్ లేదా క్రెడిట్ అవుతుంది, అది ఖాతా రకం, దాని సూత్రం బట్టి నిర్ణయమవుతుంది.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- అకౌంటింగ్ ప్రక్రియ (చక్రం):** లావాదేవీని (transaction) గుర్తించడం (వోచర్ (voucher) ఆధారంగా) → **జర్నల్ (journal)** (ఒరిజినల్ ఎంట్రీ పుస్తకం (book of original entry) లేదా ప్రాథమిక ఎంట్రీ పుస్తకం) → **లెడ్జర్ (ledger)** (పోస్టింగ్, చివరి ఎంట్రీ పుస్తకం) → నిల్వలు తేల్చడం → **ట్రయల్ బ్యాలెన్స్ (trial balance)** → సర్దుబాట్లు (adjustments) → **ముగింపు లెక్కలు (final accounts)** (వర్తకపు ఖాతా, లాభనష్టాల ఖాతా, బ్యాలెన్స్ షీట్ (balance sheet)) → ముగింపు పద్ధతులు (closing entries).
- అకౌంటింగ్ ఈక్వేషన్ (accounting equation):** అసెట్స్ (assets) = లయబిలిటీస్ (liabilities) + మూలధనం (capital) ($A = L + C$). కాబట్టి మూలధనం = అసెట్స్ - లయబిలిటీస్, లయబిలిటీస్ = అసెట్స్ - మూలధనం.
- మూలధనం** లాభంతో, కొత్త మూలధనంతో పెరుగుతుంది; నష్టాలతో, సొంతవాడకాలతో (drawings) తగ్గుతుంది.
- డబుల్ ఎంట్రీ:** ప్రతి లావాదేవీ కనీసం రెండు ఖాతాలపై ప్రభావం చూపుతుంది, ఒకటి డెబిట్, ఒకటి క్రెడిట్, రెండూ ఒకే మొత్తంతో. మొత్తం డెబిట్లు ఎప్పుడూ మొత్తం క్రెడిట్లకు సమానం.
- డెబిట్ (Dr) =** ఖాతా ఎడమ వైపు; **క్రెడిట్ (Cr) =** కుడి వైపు.
- సాంప్రదాయ (బ్రిటిష్) వర్గీకరణ:**
 - వ్యక్తిగత ఖాతా (personal account):** సహజ వ్యక్తులు (రామ్, సీత), కృత్రిమ వ్యక్తులు (ఎస్ బీఐ (SBI), ఒక కంపెనీ, ఒక క్లబ్), ప్రాతినిధ్య (చెల్లించవలసిన జీతం, ముందుగా చెల్లించిన అద్దె, రావలసిన వడ్డీ, ముందుగా వచ్చిన ఆదాయం). యజమాని మూలధనం, సొంతవాడకాల ఖాతాలు కూడా వ్యక్తిగత ఖాతాలే.
 - వాస్తవిక ఖాతా (real account):** కంటికి కనిపించేవి (నగదు, భవనం, యంత్రాలు, ఫర్నిచర్, సరుకు) మరియు కంటికి కనిపించనివి (గుడ్విల్, పేటెంట్లు, ట్రేడ్ మార్క్స్).
 - నామమాత్రపు ఖాతా (nominal account):** ఖర్చులు, నష్టాలు, ఆదాయాలు, లాభాలు (అద్దె, వేతనాలు, జీతం, డిస్కంట్, కమీషన్, వడ్డీ, రాని బాకీలు, తరుగుదల).
- అకౌంటింగ్ స్వర్ణ సూత్రాలు:**
 - వ్యక్తిగత: స్వీకరించేవారిని డెబిట్ చేయండి, ఇచ్చేవారిని క్రెడిట్ చేయండి.
 - వాస్తవిక: లోపలికి వచ్చేదాన్ని డెబిట్ చేయండి, బయటకు వెళ్లేదాన్ని క్రెడిట్ చేయండి.
 - నామమాత్రపు: అన్ని ఖర్చులు, నష్టాలను డెబిట్ చేయండి, అన్ని ఆదాయాలు, లాభాలను క్రెడిట్ చేయండి.

వివరణ

ఆధునిక (అమెరికన్, అకౌంటింగ్ ఈక్వేషన్) పద్ధతి. ఖాతాలను ఐదు రకాలుగా విభజిస్తారు; పెరుగుదలను చూపిన వైపు నమోదు చేస్తారు.

ఖాతా రకం	పెరుగుదల	తగ్గుదల	సాధారణ నిల్వ
అసెట్స్	డెబిట్	క్రెడిట్	డెబిట్
ఖర్చులు, నష్టాలు	డెబిట్	క్రెడిట్	డెబిట్

ఖాతా రకం	పెరుగుదల	తగ్గుదల	సాధారణ నిల్వ
లయబిలిటీస్	క్రెడిట్	డెబిట్	క్రెడిట్
మూలధనం	క్రెడిట్	డెబిట్	క్రెడిట్
రాబడి, లాభాలు	క్రెడిట్	డెబిట్	క్రెడిట్

సొంతవాడకాలు మూలధనాన్ని తగ్గిస్తాయి, కాబట్టి సొంతవాడకాలను **డెబిట్** చేస్తారు. రెండు పద్ధతులూ ఒకే పద్ధతును ఇస్తాయి.

ఉదాహరణ 1 (ఈక్వేషన్స్ పై ప్రభావం). అరుణ్ లావాదేవీలు:

1. ₹1,00,000 నగదుతో వ్యాపారం ప్రారంభిస్తాడు.
2. ₹20,000కు నగదుతో ఫర్నిచర్ కొంటాడు.
3. రవి నుంచి ₹30,000 సరుకును అరువుపై కొంటాడు.
4. ₹20,000 వ్యయం గల సరుకును ₹28,000 నగదుకు అమ్ముతాడు.
5. ₹3,000 జీతం చెల్లిస్తాడు.
6. రవికి ₹25,000 చెల్లిస్తాడు.
7. వ్యక్తిగత వాడకానికి ₹2,000 నగదు తీసుకుంటాడు.

తర్వాత	అసెట్స్ (₹)	లయబిలిటీస్ (₹)	మూలధనం (₹)
1	1,00,000	0	1,00,000
2	1,00,000	0	1,00,000
3	1,30,000	30,000	1,00,000
4	1,38,000	30,000	1,08,000
5	1,35,000	30,000	1,05,000
6	1,10,000	5,000	1,05,000
7	1,08,000	5,000	1,03,000

సాధన విధానం. చివరి అసెట్స్: నగదు $1,00,000 - 20,000 + 28,000 - 3,000 - 25,000 - 2,000 = 78,000$; ఫర్నిచర్ 20,000; సరుకు $30,000 - 20,000 = 10,000$; మొత్తం **₹1,08,000**. లయబిలిటీస్: రుణదాత రవి **₹5,000**. మూలధనం $1,00,000 +$ లాభం $5,000 (8,000 - 3,000) -$ సొంతవాడకాలు $2,000 =$ **₹1,03,000**. సరిచూపు: $5,000 + 1,03,000 = 1,08,000$. లావాదేవీ 2 ఒక అసెట్ రూపాన్ని మాత్రమే మారుస్తుంది (నగదు నుంచి ఫర్నిచర్), కాబట్టి మొత్తాలు మారవు అని గమనించండి.

ఉదాహరణ 2 (సూత్రాలను అన్వయించడం).

లావాదేవీ	డెబిట్	క్రెడిట్	వాడిన సూత్రం
₹5,000 అద్దె చెల్లించారు	అద్దె ఖాతా (నామమాత్రపు)	నగదు ఖాతా (వాస్తవిక)	ఖర్చు Dr; బయటకు వెళ్లేది Cr
సురేష్ కు అరువుపై సరుకు అమ్మారు	సురేష్ ఖాతా (వ్యక్తిగత)	అమ్మకాల ఖాతా	స్వీకరించేవారు Dr; సరుకు బయటకు వెళ్తుంది Cr
లక్ష్మి & కో. నుంచి అరువుపై యంత్రాలు కొన్నారు	యంత్రాల ఖాతా (వాస్తవిక)	లక్ష్మి & కో. ఖాతా (వ్యక్తిగత)	లోపలికి వచ్చేది Dr; ఇచ్చేవారు Cr

లావాదేవీ	డెబిట్	క్రెడిట్	వాడిన సూత్రం
₹1,200 కమీషన్ వచ్చింది	నగదు ఖాతా (వాస్తవిక)	కమీషన్ ఖాతా (నామమాత్రపు)	లోపలికి వచ్చేది Dr; ఆదాయం Cr
ఎస్బీఐలో నగదు జమ చేశారు	ఎస్బీఐ (బ్యాంకు) ఖాతా (వ్యక్తిగత, కృత్రిమ)	నగదు ఖాతా (వాస్తవిక)	స్వీకరించేవారు Dr; బయటకు వెళ్లేది Cr
యజమాని ఇంటికి సరుకు తీసుకున్నారు	సొంతవాడకాల ఖాతా (వ్యక్తిగత)	కొనుగోళ్ల ఖాతా	యజమాని స్వీకరిస్తారు Dr; సరుకు బయటకు వెళ్తుంది Cr

ఉదాహరణ 3. మొత్తం అసెట్స్ ₹5,00,000, బయటి లయబిలిటీస్ ₹1,80,000. మూలధనం కనుగొనండి. సాధన. 5,00,000 - 1,80,000. **సమాధానం: ₹3,20,000**

సరుకు ఖాతా. సరుకు ఒక వాస్తవిక ఖాతా, దానిని భాగాలుగా నిర్వహిస్తారు: కొనుగోళ్లు (purchases), అమ్మకాలు (sales), కొనుగోలు వాపసులు (బయటకు వాపసులు), అమ్మకాల వాపసులు (లోపలికి వాపసులు). యజమాని తీసుకున్న లేదా దానంగా ఇచ్చిన సరుకును అమ్మకాలకు కాకుండా **కొనుగోళ్లకు** క్రెడిట్ చేస్తారు.

లోతైన విశ్లేషణ

- **ఈక్వేషన్ నుంచి లాభం (మూలధన పోలిక).** లాభం = ముగింపు మూలధనం - ప్రారంభ మూలధనం + సొంతవాడకాలు - అదనంగా తెచ్చిన మూలధనం. సింగిల్ ఎంట్రీలో వ్యవహారాల పట్టిక (statement of affairs) పద్ధతికి ఇదే ఆధారం.

ఉదాహరణ 4. ప్రారంభ మూలధనం ₹2,00,000, ముగింపు మూలధనం ₹2,60,000, సొంతవాడకాలు ₹30,000, కొత్త మూలధనం ₹40,000. లాభం కనుగొనండి. (a) ₹60,000 (b) ₹50,000 (c) ₹90,000 (d) ₹1,30,000 సాధన. 2,60,000 - 2,00,000 + 30,000 - 40,000. **సమాధానం: (b) ₹50,000**

ఉదాహరణ 5. ఒక సంస్థ మొత్తం అసెట్స్ ₹3,50,000. అది ₹1,50,000 సరుకును అరువుపై కొని, తర్వాత రుణదాతలకు (creditors) ₹1,20,000 నగదు చెల్లిస్తుంది. ఇప్పుడు మొత్తం అసెట్స్ ఎంత? సాధన. అరువు కొనుగోలు అసెట్స్ ను పెంచుతుంది: 3,50,000 + 1,50,000 = 5,00,000; లయబిలిటీస్ చెల్లింపు అసెట్స్ ను తగ్గిస్తుంది: 5,00,000 - 1,20,000. **సమాధానం: ₹3,80,000**

- **ఈక్వేషన్ పై నాలుగు రకాల లావాదేవీలు:**
 - రెండు వైపులా పెరుగుతాయి (అరువు కొనుగోలు, మూలధనం తీసుకురావడం);
 - రెండు వైపులా తగ్గుతాయి (రుణదాతకు చెల్లింపు, సొంతవాడకాలు);
 - ఒక అసెట్ పెరుగుతుంది, మరొకటి తగ్గుతుంది (నగదుతో అసెట్ కొనుగోలు): మొత్తాలు మారవు;
 - ఒక లయబిలిటీ పెరుగుతుంది, మరొకటి తగ్గుతుంది (రుణదాత కోసం బిల్లు అంగీకరించడం; రుణదాత చెల్లింపు బిల్లులుగా (bills payable) మారుతుంది): మొత్తాలు మారవు.
- **డబుల్ ఎంట్రీ ప్రయోజనాలు:** పూర్తి రికార్డు, ట్రయల్ బ్యాలెన్స్ ద్వారా గణిత పరిశీలన, లాభం, ఆర్థిక స్థితిని తెలుసుకోవచ్చు, మోసాన్ని దాచడం కష్టం.
- **పరిమితులు:** ట్రయల్ బ్యాలెన్స్ సరిపోయినంత మాత్రాన కచ్చితత్వం రుజువు కాదు; **మరచిపోవడం వల్ల దోషాలు (పూర్తిగా వదిలివేయడం), అకార్యకరణ దోషాలు (తప్పు వ్యక్తి, అదే వైపు, అదే మొత్తం), సిద్ధాంత పరమైన దోషాలు, సరిబెట్టే దోషాలు (compensating errors)** దానిని ప్రభావితం చేయవు.
- **నమోదుకు ఆధారాలు:** మూల పత్రాలు (క్యాష్ మెమో, ఇన్ వాయిస్, డెబిట్, క్రెడిట్ నోట్లు, రసీదు, వోచర్లు) ప్రతి జర్నల్ పేజీకు ఆధారం.
- **డెబిట్ నిల్వ లేక క్రెడిట్ నిల్వ?** అసెట్స్, ఖర్చులు, సొంతవాడకాలు: డెబిట్ నిల్వ. లయబిలిటీస్, మూలధనం, ఆదాయాలు, ఏర్పాట్లు (provisions): క్రెడిట్ నిల్వ. బ్యాంక్ ఓవర్ డ్రాఫ్ట్ (bank overdraft) (బ్యాంకుకు బాకీ) బ్యాంకు ఖాతాలో **క్రెడిట్** నిల్వ.

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

X "మూలధనం = అసెట్స్ + లయబిలిటీస్." ✓ **మూలధనం = అసెట్స్ - లయబిలిటీస్.**

X "సొంతవాడకాలు మూలధనాన్ని తగ్గిస్తాయి కాబట్టి వాటిని క్రెడిట్ చేస్తారు." ✓ సొంతవాడకాలను **డెబిట్** చేస్తారు (మూలధనం తగ్గుదల డెబిట్).

X "చెల్లించవలసిన జీతం నామమాత్రపు ఖాతా." ✓ అది **ప్రాతినిధ్య వ్యక్తిగత ఖాతా**; జీతం ఖాతా మాత్రమే నామమాత్రపు ఖాతా.

X "నగదు లాగే బ్యాంకు ఖాతా కూడా వాస్తవిక ఖాతా." ✓ బ్యాంకు ఒక **కృత్రిమ వ్యక్తి**: వ్యక్తిగత ఖాతా.

X "యజమాని తీసుకున్న సరుకును అమ్మకాలకు క్రెడిట్ చేస్తారు." ✓ **కొనుగోళ్ల ఖాతా**కు (వ్యయం వద్ద) క్రెడిట్ చేయాలి; సొంతవాడకాలను డెబిట్ చేయాలి.

X "లెడ్జర్ ఒరిజినల్ ఎంట్రీ పుస్తకం." ✓ **జర్నల్** ఒరిజినల్ ఎంట్రీ పుస్తకం; లెడ్జర్ **చివరి** ఎంట్రీ పుస్తకం.

X "నగదుతో ఫర్నిచర్ కొంటే మొత్తం అసెట్స్ పెరుగుతాయి." ✓ ఒక అసెట్ స్థానంలో మరొకటి వస్తుంది; మొత్తాలు **మారవు**.

X "గుడ్విల్ నామమాత్రపు ఖాతా." ✓ అది **కంటికి కనిపించని వాస్తవిక ఖాతా**.

త్వరిత పునశ్చరణ

- చక్రం: వోచర్ → జర్నల్ → లెడ్జర్ → ట్రయల్ బ్యాలెన్స్ → ముగింపు లెక్కలు.
- $A = L + C$; మూలధనం = అసెట్స్ - లయబిలిటీస్.
- వ్యక్తిగత: స్వీకరించేవారిని డెబిట్, ఇచ్చేవారిని క్రెడిట్.
- వాస్తవిక: లోపలికి వచ్చేదాన్ని డెబిట్, బయటకు వెళ్లేదాన్ని క్రెడిట్.
- నామమాత్రపు: ఖర్చులు, నష్టాలను డెబిట్, ఆదాయాలు, లాభాలను క్రెడిట్.
- ఆధునిక: అసెట్స్, ఖర్చులు డెబిట్తో పెరుగుతాయి; లయబిలిటీస్, మూలధనం, రాబడి క్రెడిట్తో పెరుగుతాయి.
- సొంతవాడకాలు: డెబిట్; మూలధనాన్ని తగ్గిస్తాయి.
- బ్యాంకు, కంపెనీ, చెల్లించవలసిన, ముందుగా చెల్లించిన అంశాలు: వ్యక్తిగత ఖాతాలు.
- గుడ్విల్, పేటెంట్లు: కంటికి కనిపించని వాస్తవిక ఖాతాలు.
- లాభం = ముగింపు మూలధనం - ప్రారంభ మూలధనం + సొంతవాడకాలు - కొత్త మూలధనం.